

1

Nog voor ik goed en wel wakker ben, weet ik dat er iets is. Dit wordt geen dag als alle andere. Met moeite open ik mijn ogen. Maanden heb ik naar deze dag toegeleefd, me erop voorbereid, me er zenuwachtig over gemaakt. Loom sla ik het dekbed terug en zwaai mijn benen uit bed. De vloer is koud maar ik ken mezelf. Als ik het niet meteen doe, is de kans groot dat ik weer indommel en slaap tot de middag. En dan zijn alle voorbereiding, alle zenuwen voor niks geweest. Het is stil in mijn huis. Dat is het altijd en ik vind het wel best zo. Ik ben net veertig en heb voor een heel leven herrie en onrust genoeg gehad. Het lampje op mijn antwoordapparaat knippert om aandacht. Vaag herinner ik me dat ik de telefoon heb gehoord toen ik bijna ingeslapen was. Ik laat het antwoordapparaat voor wat het is en ga douchen. Douchen is een van mijn lievelingsbezigheden, op elk moment van de dag. Schoon, schoner, schoonst. Zo ben ik niet altijd geweest, maar tegenwoordig ben ik al in staat om onder de douche te springen na tien minuten fietsen. Nou ja, als dat mijn enige tic is mag ik van geluk spreken. Genietend laat ik het hete water over mijn lichaam stromen, gebruik een ongelofelijke hoeveelheid douchegel en voel hoe de warmte weldadig door mijn poriën naar binnen sijpelt. Mijn lichaam

is er nog. Het kan nog voelen. Ik kan nog voelen. Ik mag echt van geluk spreken.

Ik sta eindeloos voor de kledingkast, waar zoveel in zit dat ik me tien keer moet verkleden en me nergens tevreden in voel. Zoals meestal kom ik toch weer uit op wat ik als eerste kies; spijkerbroek, blouse en een vestje. En dan mijn haar, het eeuwige gezeur. Als ik me tenminste vanbuiten maar goed voel. Ik twijfel over lippenstift en stel de beslissing uit tot later. Ik moet bovendien toch nog ontbijten. Dat is iets wat ik niet over mag slaan, omdat ik, als ik het niet doe, over twee uur de kans loop om flauw te vallen of emotioneel te worden. Ik zet de waterkoker aan voor theewater en pak het brood uit de trommel. Een boterham voor nu, een om mee te nemen. Als ik het keukenkastje dichtdoe, kijk ik voor het eerst naar buiten. Het is nog donker en de straat is nat. De overbuurman stapt op zijn fiets om naar zijn werk te gaan. Dan moet het vijf voor halfacht zijn, daarvoor hoef ik niet op de klok te kijken. Zoveel regelmaat zou me toch net weer te veel van het goede zijn. We zwaaien.

Ik ga met m'n thee en m'n bordje aan de keukentafel zitten en rommel net zo lang in mijn veel te grote tas tot ik de brief gevonden heb. Hij is een beetje verkreukeld. Mijn ogen gaan over de regels. OM 09.10 UUR WORDT U VERWACHT IN LOKAAL 3.13. Dan heb ik nog tijd genoeg, denk ik, en ik neem een slok. Maar dan slaat de schrik me om het hart. Ik verslik me. Thee spat over de brief. Lokaal 3.13? We hadden helemaal geen lokalen met een punt in het nummer. En zeker geen drie verdiepingen! Zonder er verder bij na te denken ben ik ervan uitgegaan dat ik in mijn eigen, oude, vertrouwde schoolgebouw moest zijn. Maar sinds ik van school ben gegaan, is die twee of drie keer verhuisd. En ik heb geen idee waar hij nu staat! De straatnaam zegt me niks. Er is ab-

soluut een flink stuk weg uit mijn geschiedenis. Ik zoek onder in de boekenkast naar mijn stadplattegrond en vind alleen de buitenkant. Het binnenwerk is ongetwijfeld ooit eens ergens achtergebleven.

Ik neem de brief en mijn thee mee naar de woonkamer en pak de telefoon. Als er nu maar iemand is, om kwart voor acht. Het zweet breekt me uit als ik het nummer kies dat op de brief staat. Als ze nu maar weten wie ik ben, als ik nu maar niet... Ik word kwaad op mezelf. Wat een nonsens! Die eeuwige onzekerheid. Als ik hier al nerveus van word... Er wordt opgenomen. Een halve minuut later weet ik wat ik weten moet. Het is aan het andere eind van de stad. Eigenlijk ben ik nu dus te laat.

Het is stil op het plein voor de school als ik hijgend van mijn fiets spring. Het eerste uur is begonnen en alleen een paar leerlingen die pas het tweede uur les hebben, hangen wat rond. Ze besteden geen aandacht aan me als ik in de overvolle fietsenrekken een plekje zoek voor mijn verroeste karretje. Terwijl ik worstel met het kettingslot schiet ineens een volkomen overbodige vraag in mijn gedachten. Hoe vaak zou ik dit wel niet gedaan hebben? Mijn fiets vastgezet, in het fietsenrek van school. Niet vaak genoeg in elk geval, anders had ik mijn school wel afgemaakt. Ik begin de laatste tijd weer te denken aan vroeger, probeer me dingen te herinneren, kleine dingen die me houvast kunnen geven. Maar veel te vaak realiseer ik me dat ik er niks meer van weet. Vroeger is te lang geleden, de kloof te diep.

Mijn drie keer zo groot geworden school is gehuisvest in een imposant gebouw van lichte steen, aluminium en veel glas. Het nieuwe gebouw kan niet voorkomen dat het goeie oude maandagochtendschoolgevoel op me valt als een blok.

Een week zwoegen voor de boeg, zonder resultaat, onbegrepen door mijn leraren en uitgelachen door mijn klasgenoten. Onwillekeurig inspecteer ik mijn kleding. Ik heb toch niet weer het verkeerde aangetrokken? Twee jongens lopen op me af. Ik bevries onder hun blikken. Zien ze me als mogelijk slachtoffer? Nee, natuurlijk niet. Ze kijken naar me zoals je naar een voorbijganger kijkt die je nog nooit eerder in de straat hebt gezien. Langzaam ebt de spanning uit mijn lichaam weg. Voor mijn gevoel sta ik hier al uren, en zoveel tijd heb ik helemaal niet. Wat ik nodig heb, is een bord met de lokalen erop, een plattegrond, of beter nog, de conciërge. Bij ons huisde die in een rommelig kamertje waar het naar zware shag rook en waar het kopieerapparaat stond. Waar je de fietspomp kon lenen en kon uithuilen als je je wiskunde verknald had, of je eerste liefde net met een ander was weggefietsd. De conciërge, zie ik, is veranderd in een receptioniste, zakelijk en veilig weggestopt achter een balie met slagvast glas erboven. De balie doet me denken aan een heel ander soort inrichting.

‘Goedemorgen,’ zeg ik beleefd, terwijl ik een brok wegslik. ‘Ik ben Esther Schenk. Ik kom voor de voorlichtingsbijeenkomst.’

De receptioniste, een blozende, iets te dikke vrouw met kort blond haar, zet haar bril af en laat hem bungelen aan het koordje om haar nek. Haar gezicht staat op verveling, ze zit hier kennelijk al te lang. ‘De voorlichting? Nou, ik denk niet dat het doorgaat, want het vrouwtje dat die zou komen geven is er nog steeds niet.’ Ze kijkt met een verwijtende blik naar de klok, alsof die er iets aan kan doen. ‘Maar ja. Zoiets kun je verwachten hè. Je kunt er geen afspraken mee maken.’

De beginnende glimlach bevriest op mijn gezicht. ‘Ik ben het vrouwtje, mevrouw,’ zeg ik afgemeten.

‘Jij?’

Ik krijg wel vaker te horen dat ik er jonger uitzie dan ik ben. Kennelijk heeft de dope toch als conserveringsmiddel gediend. Ik beschouw het maar als positief.

‘Ja, dat bedoel ik dus. Lekker op tijd. Ga maar gauw, dan. Derde verdieping, boven aan de trap links, lokaal 3.13.’

Even vraag ik me af of ik haar moet uitleggen dat ik geen onwillige leerling ben die met een rotsmoes te laat komt en tegen wie ze alles maar kan zeggen. Of beter nog, haar moet vragen waar ze het recht vandaan denkt te halen mij met haar vooroordelen te confronteren. Maar ik laat het erbij. Aan vooroordelen ben ik wel gewend. En in één opzicht heeft ze wel gelijk. Mijn voorlichting begint over twee minuten, en met mijn richtingsgevoel...

Zesenveertig havoleerlingen staren naar mij. Ze hebben twee klassen bij elkaar gevoegd, anders kost het te veel uren. Ze zijn stil, dat verbaast me. Ik had liever gehad dat ze allemaal door elkaar kakelden. Sneller dan ik wil loopt mijn hoofd vol met indrukken, waar ik probeer de sfeer in het lokaal uit te destilleren, dwars door mijn eigen schoolherinneringen heen. Ik heb altijd gedacht dat van alle periodes in mijn leven mijn schooltijd nog de minste indruk heeft gemaakt. Kennelijk heb ik het mis. Ik concentreer me op de klas en wat ik voel maakt me onzeker. Tegenover me staat een muur van vijandigheid, zo dik dat ik ertegen leunen kan. ‘Je kunt van alles verwachten,’ heeft mijn trainer gezegd. ‘Sommige klassen zijn zo druk dat je er niet overheen komt, andere zijn volkomen apathisch. En dan heb je er nog die geloven gewoon geen woord van wat je zegt en weten alles beter.’

Maar toch, alle keren dat ik met hem mee geweest ben,

leek het vanzelf te gaan. Naar hem luisteren ze wel. Vaag hoor ik de docent, die mij inleidt, zeggen: 'Jongens, dan geef ik nu graag het woord aan Esther.'

Er is geen ontsnappen meer aan. Alle aandacht is nu op mij gericht. Ik heb geen spiegel nodig om te weten dat ik rood ben. Mijn wangen gloeien, mijn keel zit dicht. Nou ben ik toch die lippenstift nog vergeten, denk ik volledig overbodig. De klas is bewegingloos. De zoveelste bejaarde die denkt ons iets te vertellen over de wereld. Hé, hallo, wij zijn de jeugd, wij zijn de wereld, dus sodemieter op naar de prehistorie waar je vandaan komt en laat ons met rust. O nee, die zijn niet van plan om het me makkelijk te maken. Ze wachten tot ik afga, nog voor ik wat gezegd heb. Ik kuch.

'Goeiemorgen.' Het klinkt als een kuiken dat uit het nest gekukeld is en om z'n moeder roept. Hoe waar. De hele inleiding die ik bedacht heb en geoefend voor de spiegel is weg. Ik voel dat de paniek op de loer ligt. Ik weet helemaal niks meer, blanco, compleet blanco. De docent kijkt naar me, achterin beginnen er een paar met elkaar te smoezen. Voor mijn gevoel duurt de stilte een eeuwigheid. Ik ben blij dat ik zit, anders was ik beslist tegen de vlakke gegaan. Mijn handen zijn klam. Voor het eerst in jaren zijn mijn zweethanden terug. Een jongen, ergens halverwege het lokaal, kijkt om zich heen naar zijn klasgenoten. 'Nou eh, was dat het?' Hij maakt aanstalten om op te staan. 'Interessant!' Hij is kennelijk de gangmaker. De klas lacht. Van de weeromstuit lach ik mee.

'Misschien kan ik Esther een eerste vraag stellen,' oppert de leraar.

En dan is het alsof ik wakker word van zijn stem. 'Nee, dat hoeft niet,' zeg ik. Ik ga rechtop zitten en kijk de eerste rij aan. 'Sorry jongens, en meiden, ik wist even niet waar ik

moest beginnen. Dat heb ik wel eens. Vaak eigenlijk. Dat is ook meteen waar ik het met jullie over hebben wil. Ik heb last van mijn geheugen en ik kan me moeilijk concentreren. En als je weet wat ik allemaal gedaan heb, wat ik gespoten, geslikt, gerookt en gesnoven heb, is het een wonder dat dat alles is. Dat er überhaupt nog hersencellen over zijn.’ Deze inleiding heb ik schaamteloos gejat van mijn trainer. Ik ben best goed in jatten, al zeg ik het zelf. En het werkt. Langzaam zie ik vijandigheid veranderen in nieuwsgierigheid, bij een enkeling zelfs in regelrechte afschuw. Nu al.

‘Wat heeft u... heb je...’ Het meisje met de donkere ogen en de prachtige koffiebruine huid dat de vraag stelt, kijkt onzeker van mij naar de leraar en weer terug.

‘Je,’ zeg ik. ‘Alsjeblieft, je. Wat ik allemaal gebruikt heb, wil je weten. Daar komen we straks nog wel aan toe, vind je het goed? Ik snap dat je het wil weten, maar eigenlijk maakt het niet uit. Of het nou pilletjes zijn, heroïne, of gekookte coke, neem van mij aan, het is echt allemaal vergif.’

Ik ga staan en kijk de klas rond. ‘Wie van jullie is er verslaafd?’

Doodse stilte.

‘Kom op, het hoeft niet aan drugs te zijn, aan alles.’

Nog steeds niets.

‘Oké. Van jullie docent heb ik begrepen dat jullie mij alles mogen vragen, maar dan mag ik jullie ook alles vragen. Dat lijkt me een eerlijke deal.’

‘Seks!’

Mijn ogen zoeken naar de spreker. Ik heb hem niet gezien, maar het was onmiskenbaar een jongensstem.

‘Hij,’ zegt zijn buurman, een dikke jongen achter in de klas, meer dan bereidwillig. ‘Hij is seksverslaafd, echt waar.’

‘Niet waar!’

In de klas rommelt het en in die tijd draai ik me om, zoek een krijtje en schrijf 'seks' op het bord. 'Dat is een begin. Nog meer verslavingen?'

Schoorvoetend komen er meer. Televisie, games, snoep, wat later sigaretten. Alcohol hoor ik niet, ze vertellen me dus nog niet alles. Dat komt wel. Ik zet de verslavingen die ze noemen onder elkaar op het bord. Het lijkt schoolmeesterachtig, maar doe het toch maar, heeft mijn trainer gezegd. Het geeft je wat te doen en ze zijn eraan gewend.

Rechts achterin zitten twee meisjes koortsachtig te overleggen, een jongen kijkt snel weg als onze blikken kruisen. De eerste vraag, en voor sommigen is het al gevaarlijk terrein, maar ik ben hier niet om het ze moeilijk te maken.

'Goed,' zeg ik. 'Dat zijn de dingen waar jullie aan verslaafd zijn. Maar wat is nou eigenlijk een verslaving?'

'Dat je iets heel graag wil.'

'Ja, dat klopt. Maar waarom wil je het? Ik wil heel graag op vakantie, maar ik ben er niet aan verslaafd. Ik vind dit ook leuk.'

Het meisje met de donkere ogen steekt voorzichtig haar vinger in de lucht. Ik knik naar haar. 'Nou, ik dacht, als je niet zonder kan.'

'Hoorden jullie dat allemaal? Je bent ergens aan verslaafd, als je er niet zonder kunt.'

'Maar hoe kan dat dan? Je kan toch altijd zonder?'

Voor ik kan reageren roept dezelfde jongen die een paar minuten geleden de klas nog wilde verlaten: 'Hoe kom je daar nou bij? Anders word je toch geen junk?'

'Of alcoholist,' vul ik aan, 'of kettingroker, pillenslikker, of dwangmatig gokker.'

'Maar hoe kan dat dan? Je hebt die pillen toch niet nodig?'

'Nee, precies. Je lichaam is zelfs een stuk beter af zonder.'

Weer kijk ik de klas rond. Ik heb liever dat ze zelf het antwoord geven. Gespannen wacht ik af of ze bereid zijn om die inspanning te leveren, om zelf te denken.

‘Je denkt dat je ze nodig hebt,’ zegt een meisje met rood haar en een ernstige oogopslag.

‘Precies,’ zeg ik, opgeluchter dan ik wil laten blijken. ‘Verslaving zit tussen je oren.’

‘Bij hem niet hoor,’ zegt de buurman van de seksverslaafde. ‘Hij heeft niks tussen zijn oren.’

‘Tussen zijn benen ook niet,’ giechelt een meisje. Gelijk beseft ze wat ze gezegd heeft, maar het is te laat. Haar buurvrouw schiet proestend onder de tafel en de klas barst uit in gejoel.

‘Hé, hoe weet jij dat?’ roept de dikke jongen.

‘Jongens, even serieus,’ onderbreekt de leraar geërgerd. Maar ik vind het niet erg. Als ze zulke opmerkingen gaan maken beginnen ze zich op hun gemak te voelen. Ik speel wat met mijn krijtje en kijk de klas rond, tot mijn aandacht wordt getrokken door het meisje met de koffiebruine huid en de donkere ogen. Haar uiterlijk herken ik, maar van het ene op het andere moment is ze een totaal ander meisje geworden. Net heeft ze nog een vraag gesteld en nu is ze volkomen afwezig. Ze maakt geen deel uit van het rumoer in de klas, lacht niet mee, lijkt het niet eens gehoord te hebben. Het lokaal is overvol met die twee klassen bij elkaar. Achter elk tafeltje zitten minstens twee leerlingen, maar zij zit alleen. Dat valt me nu pas op. Haar hoofd is half van me afgewend, ik kan haar gezicht niet heel goed zien. Haar blik lijkt naar buiten gericht, naar de grijze ochtendlucht, waar tergend langzaam een beetje kleur in komt, of naar haar eigen spiegelbeeld in de ruit, ik weet het niet. Waar denkt ze aan? Wat gaat er in haar om?

Razendsnel word ik teruggeslingerd in de tijd, de stemmen en gezichten vervormen, alleen het licht blijft hetzelfde: tl-licht in de klas, terwijl het buiten nog donker is, blijft altijd tl-licht, voor eeuwig. In dat licht zie ik mezelf, onnatuurlijk scherp afgetekend tegen een wazige achtergrond, waarin zich van alles afspeelt waar ik geen aandeel in heb. Een soort kameraadschap, samen optrekken, iets wat in bijna elke klas normaal is, maar wat ik niet ken. De docent schrijft formules op het bord. Ik heb geen idee waar hij het over heeft. In mijn hoofd is geen plaats voor wiskunde, nu even niet. Wat ik ook doe, in mijn gedachten speelt zich steeds maar weer dezelfde scène af. Nog steeds weet ik niet wat ik fout gedaan heb, maar de schelle stem van mijn moeder blijft onafgebroken verwijten op me afvuren. Ik kruip in mijn schulp, als altijd. Het is vast mijn schuld, mam, als er iets is wat ik wil, dan is het de sfeer in huis goed houden. Alleen, het lukt nooit, lijkt het wel. Maar wat deed ik dan? Alsjeblieft, zeg het me, dan zal ik het nooit meer doen! Ik hou van je, ik wil je geen kwaad doen! Ik druk mijn handen vertwijfeld tegen mijn oren, maar ze houdt niet op. Mijn moeder, die straks als ik thuiskom op me wacht. Of niet. Ik kijk naar buiten en voel me verlaten.

‘Esther?’

De leraar komt op me af. Ik probeer een brok weg te slikken, maar het is te groot. Ik kan niet ademen. Het donkerbruine blad van mijn tafeltje is kletsnat van het zweet. Donkerbruin plastic, wie verzint zoiets? Ik probeer mijn boek eroverheen te schuiven voor iemand het ziet. Er zitten bijna dertig kinderen in de klas, die allemaal wiskunde snappen, en natuurlijk moet ik het antwoord geven. Maar ik zou met de beste wil van de wereld niks kunnen bedenken. O, ik hoor ze wel gniffelen en lachen achter mijn rug. Had ik nou van-

morgen mijn bril maar opgezet. Die vreselijke bril, waar ik mee gepest word en die ik haat met alles wat ik in me heb, dan had ik tenminste kunnen lezen wat er op het bord staat.

‘Esther?!’

Het meisje met de koffiebruine huid kijkt me recht aan. Om haar lippen speelt een mysterieus glimlachje, maar haar ogen doen niet mee. Het lijkt ingestudeerd. Ik kijk ernaar en voel de kou rond mijn hart. Dit ken ik zo goed.

Met moeite richt ik mijn aandacht weer op de klas. ‘Ja, waar hadden we het over?’ Ik lach verontschuldigend, op een manier die ontwapenend werkt, weet ik inmiddels. Over ingestudeerd gesproken. ‘Ik heb echt niet gelogen hoor, over mijn concentratievermogen. Jullie zullen het nog wel een keer meemaken, ben ik bang.’

‘Hoe ben jij dan verslaafd geraakt?’ vraagt het meisje met het rode haar.

Deze vraag zou komen, dat wist ik. Dat is waar de hele voorlichting in feite over gaat, dat is waarom ik het wilde doen. Maar nu moet het ook nog gebeuren. En ik heb geen trainer naast me.

‘Oké,’ zeg ik. Ik ga weer zitten. ‘Kijk, er zijn twee grote misverstanden over drugs. De meeste mensen die er geen verstand van hebben, denken dat je na één keer gebruiken verslaafd bent. Dat is onzin. Integendeel, na één keer ben je meestal zo beroerd dat je het nooit meer aan wilt raken. Dat is ook de grote fout van de meeste voorlichting, vind ik. “Begin er niet aan want dan ben je verslaafd.” Je doet het toch, en dan blijkt het niet waar te zijn. Ja, dan klopt de rest van de voorlichting dus ook meteen niet meer. Als je dat denkt, geef ik je geen ongelijk. Maar het begint pas na die eerste keer. Dat is het gemene. Dat is ook meteen misverstand nummer twee. Dat is wat alle gebruikers denken. Namelijk:

ik heb het onder controle. Als ik wil kan ik stoppen. Dat is dus echt bullshit. Psychisch zijn we allemaal anders natuurlijk, dus ik kan alleen maar vertellen hoe het bij mij gegaan is. Ik zal heel eerlijk tegen jullie zijn. Bij mij is het allemaal begonnen met onzekerheid en angst. Angst voor de gewoonste dingen, soms.'